

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej
PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 8 grudnia 1990 r. została sporządzona w Warszawie Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką federalną Niemiec o zabezpieczeniu społecznym o następującej treści:

UMOWA
MIĘDZY RZECZĄPOSPOLITĄ POLSKĄ A KANADĄ
O ZABEZPIECZENIU SPOŁECZNYM

RZECZPOSPOLITA POLSKA

i

REPUBLIKA FEDERALNA NIEMIEC

uwzględniając postępującą integrację polityczną i gospodarczą Europy oraz biorąc pod uwagę, że wynikające z niej problemy w zakresie zabezpieczenia społecznego rodzą konieczność nowych rozwiązań, i

pragnąc ukształtować wzajemne stosunki w tej dziedzinie zgodnie z zasadami, które obowiązują w odpowiednich uregulowaniach we Wspólnocie Europejskiej oraz między większością państw zachodnioeuropejskich, przy uwzględnieniu istniejących między obu Państwami specyfik –

uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I
POSTANOWIENIA OGÓLNE

Artykuł 1

Przy stosowaniu niniejszej umowy następujące pojęcia oznaczają:

1. „przepisy prawne” – ustawy, rozporządzenia, statuty i inne ogólne postanowienia ustanawiające prawo, które odnoszą się do dziedzin zabezpieczenia społecznego wymienionych w artykule 2 ustęp 1;
2. „właściwa władza”
w odniesieniu do Rzeczypospolitej Polskiej
Ministra Pracy i Polityki Socjalnej,
Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej – w zakresie świadczeń rzeczowych;
w odniesieniu do Republiki Federalnej Niemiec – Federalnego Ministra Pracy i Spraw Socjalnych;
3. „instytucja” – władzę lub organizację, której obowiązkiem jest stosowanie przepisów prawnych wymienionych w artykule 2 ustęp 1;
4. „właściwa instytucja” – instytucję właściwą zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami prawnymi;
5. „okresy ubezpieczenia” – okresy opłacania składek lub okresy z nimi zrównane, które zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami prawnymi zostały ustalone, uznane lub potraktowane jako okresy uprawniające do roszczeń;
6. „świadczenie pieniężne” lub „renta” – świadczenie pieniężne, emeryturę lub rentę, włącznie ze wszystkimi dodatkami, dopłatami i podwyżkami;

7. „ubezpieczenie chorobowe”

w odniesieniu do Rzeczypospolitej Polskiej – świadczenia dla pracowników z tytułu choroby i macierzyństwa,

w odniesieniu do Republiki Federalnej Niemiec – ubezpieczenie chorobowe, jak również ochronę matek pracujących, o ile chodzi o świadczenia pieniężne i rzeczowe, które instytucja ubezpieczeń chorobowych ma gwarantować podczas ciąży i po porodzie;

8. „ubezpieczenie wypadkowe”

w odniesieniu do Rzeczypospolitej Polskiej – odrębny system świadczeń dla pracowników z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych,

w odniesieniu do Republiki Federalnej Niemiec – ubezpieczenie od wypadków przy pracy i chorób zawodowych;

9. „zaopatrzenie emerytalne”

w odniesieniu do Rzeczypospolitej Polskiej – zaopatrzenie na starość, na wypadek inwalidztwa lub śmierci,

w odniesieniu do Republiki Federalnej Niemiec – ubezpieczenie rentowe na okoliczność starości, inwalidztwa lub śmierci;

10. „miejsce zamieszkania” lub „mieszkać”

w odniesieniu do Rzeczypospolitej Polskiej – miejsce stałego zamieszkania lub stale zamieszkiwać,

w odniesieniu do Republiki Federalnej Niemiec – miejsce zwykłego pobytu lub zwykle przebywać, przy czym dotyczy to pobytu nieograniczonego w czasie, zgodnego z przepisami;

11. „miejsce pobytu” lub „przebywać” – miejsce rzeczywistego pobytu lub rzeczywiście przebywać;

12. „miejsce zwykłego pobytu” lub „zwykle przebywać”

w odniesieniu do Rzeczypospolitej Polskiej – miejsce rzeczywistego stałego pobytu lub rzeczywiście stale przebywać,

w odniesieniu do Republiki Federalnej Niemiec – miejsce rzeczywistego pobytu innego niż przejściowe lub rzeczywiście nieprzejściowo przebywać;

13. „pracownik przygraniczny” – pracownika, do którego stosuje się przepisy prawne jednej Umawiającej się Strony z tytułu zatrudnienia na jej terytorium, a który mieszka na terytorium drugiej Umawiającej się Strony i z reguły co najmniej raz w tygodniu tam powraca;

14. „pracownik wystany” – pracownika wysłanego przejściowo przez swego pracodawcę na terytorium drugiej Umawiającej się Strony i wynagradzanego przez tego pracodawcę.

Artykuł 2

1. Umowa niniejsza obejmuje:

– w Rzeczypospolitej Polskiej

a) świadczenia dla pracowników z tytułu choroby i macierzyństwa,

b) ubezpieczenie wypadkowe,

c) zaopatrzenie emerytalne pracowników, włącznie z systemami zaopatrzenia górników i kolejarzy;

– w Republice Federalnej Niemiec

a) ubezpieczenie chorobowe,

b) ubezpieczenie wypadkowe,

c) ubezpieczenie rentowe.

2. Umowa niniejsza ma zastosowanie do wszystkich zmian przepisów prawnych w dziedzinach wymienionych w ustępie 1.

3. Jeżeli, zgodnie z przepisami prawnymi jednej z Umawiających się Stron, spełnione są oprócz warunków dla stosowania niniejszej umowy także warunki dla stosowania innej umowy lub prawa ponadpaństwowego, to instytucja danej Umawiającej się Strony, stosując postanowienia niniejszej umowy, nie uwzględnia tej innej umowy lub prawa ponadpaństwowego.
4. Ustępu 3 nie stosuje się, jeżeli z umów międzynarodowych lub prawa ponadpaństwowego albo związanych z nimi postanowień wykonawczych wynikają obciążenia ubezpieczeniowe dla którejkolwiek z Umawiających się Stron.

Artykuł 3

Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, jej postanowienia znajdują zastosowanie wobec osób, które podlegały lub podlegają przepisom prawnym jednej z Umawiających się Stron, oraz do członków ich rodzin i pozostałych przy życiu krewnych, o ile wywodzą oni swoje prawo w zakresie ubezpieczenia chorobowego, wypadkowego lub zaopatrzenia emerytalnego od tych osób.

Artykuł 4

Jeżeli niniejsza umowa nie stanowi inaczej, każda z Umawiających się Stron powinna przy stosowaniu własnych przepisów prawnych traktować obywateli drugiej Umawiającej się Strony na równi z własnymi obywatelami, jeżeli zwykle przebywają na terytorium jednej z Umawiających się Stron.

Artykuł 5

Jeżeli niniejsza umowa nie stanowi inaczej, świadczenia pieniężne z tytułu inwalidztwa, starości oraz na rzecz pozostałych przy życiu krewnych, jak również renty i jednorazowe świadczenia pieniężne z tytułu wypadku przy pracy (choroby zawodowej) zapewnia się także, gdy uprawniony zwykle przebywa na terytorium drugiej Umawiającej się Strony i jest obywatelem jednej z Umawiających się Stron.

CZĘŚĆ II

POSTANOWIENIA SZCZEGÓŁOWE

Dział 1

UBEZPIECZENIE CHOROBOWE

Artykuł 6

1. Świadczenia rzeczowe z ubezpieczenia chorobowego otrzymują również następujące osoby:
 - 1) pracownicy ubezpieczeni na terytorium jednej Umawiającej się Strony i przebywający na terytorium drugiej Umawiającej się Strony jako pracownicy wysłani,
 - 2) pracownicy przygraniczni,
 - 3) członkowie rodzin pracowników i pracowników przygranicznych, jeżeli mieszkają na terytorium Umawiającej się Strony, gdzie nie są ubezpieczeni.
2. Ustęp 1 nie znajduje zastosowania wobec członków rodzin pracowników wysłanych.

Artykuł 7

1. Do osoby, u której wypadek ubezpieczeniowy wystąpił w czasie przejściowego pobytu na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, artykuł 6 znajduje zastosowanie tylko wówczas, gdy wymaga ona ze względu na swój stan natychmiastowych świadczeń.
2. Artykuł 6 nie stosuje się w odniesieniu do osoby, która po zaistnieniu wypadku ubezpieczeniowego zmienia miejsce pobytu na terytorium drugiej Umawiającej się Strony lub co do której przed zmianą miejsca jej pobytu można było przewidzieć, że świadczenia będą konieczne.

3. Jeżeli osobie przebywającej na terytorium jednej z Umawiających się Stron przysługiwałyby świadczenia rzeczowe zgodnie z przepisami obu Umawiających się Stron, roszczenie według przepisów prawnych drugiej Umawiającej się Strony ulega zawieszeniu.
4. Ustępy 1 i 2 nie mają zastosowania do pracowników przygranicznych i świadczeń z tytułu macierzyństwa.

Artykuł 8

1. Jeżeli osoba przebywa na terytorium drugiej Umawiającej się Strony i jest uprawniona do świadczeń rzeczowych w myśl artykułu 6, świadczenia te realizuje instytucja właściwa dla miejsca pobytu.

Instytucją właściwą dla miejsca pobytu w zakresie ubezpieczenia chorobowego jest:

w Rzeczypospolitej Polskiej – właściwy dla miejsca pobytu zakład społeczny służby zdrowia,

w Republice Federalnej Niemiec – właściwa dla miejsca pobytu Allgemeine Ortskrankenkasse.

2. Przy udzielaniu świadczeń rzeczowych obowiązują przepisy prawne właściwe dla instytucji w miejscu pobytu, z wyjątkiem przepisów prawnych określających, przez jaki okres przysługują świadczenia, krąg uprawnionych członków rodziny oraz przepisów prawnych określających rozstrzygnięcie sporów w zakresie świadczeń.
3. Protezy i inne świadczenia rzeczowe o znacznym wymiarze finansowym, poza nagłymi wypadkami, zapewnia się tylko wówczas, gdy wyrazi zgodę właściwa instytucja. Za nagły wypadek uważa się sytuację, gdy udzielenie świadczenia nie może być przesunięte w czasie bez poważnego zagrożenia życia lub zdrowia danej osoby.
4. Osoby i instytucje, które zawarły umowy z instytucjami, o których mowa w ustępie 1, w sprawie udzielania świadczeń rzeczowych na rzecz ubezpieczonych w tych instytucjach i ich członków rodziny, są zobowiązane do wykonywania świadczeń rzeczowych także na rzecz osób wymienionych w artykule 6, na tych samych warunkach, które przysługiwałyby tym osobom, gdyby były ubezpieczone w instytucjach wymienionych w ustępie 1 lub były członkami rodziny takich ubezpieczonych oraz jak gdyby zawarte umowy obejmowały także te osoby.

Artykuł 9

1. Właściwa władza zwraca instytucji miejsca pobytu poniesione przez nią w indywidualnym wypadku, zgodnie z artykułem 8, rzeczywiste koszty, z wyjątkiem kosztów administracyjnych.
2. Właściwe władze mogą na wniosek zainteresowanych instytucji uzgodnić, że dla administracyjnego uproszczenia kwoty wydatkowane według artykułu 8 we wszystkich wypadkach lub w określonych grupach wypadków będą zwracane w postaci kwot zryczałtowanych.
3. Jeżeli podstawę kwot zryczałtowanych stanowią przeciętne wydatki instytucji w miejscu pobytu, odnoszące się do okresu uprawniającego do świadczenia lub faktycznego korzystania ze świadczenia, okres udzielania świadczenia jest ustalony, odmiennie niż w artykule 8 ustęp 2, według przepisów prawnych obowiązujących instytucję w miejscu pobytu. Jeżeli podstawę kwot zryczałtowanych stanowią przeciętne wydatki, uwzględniające wydatki ustalone dla uprawnionych członków rodzin przez instytucję miejsca pobytu, to krąg uprawnionych członków rodziny określa się, odmiennie niż w artykule 8 ustęp 2, według przepisów prawnych obowiązujących instytucję w miejscu pobytu. Jeżeli w kwotach zryczałtowanych uwzględnia się świadczenia rzeczowe określone w artykule 8 ustęp 3, niniejszy przepis nie znajduje zastosowania.

Artykuł 10

Świadczenia pieniężne z tytułu ubezpieczenia chorobowego, przysługujące w myśl przepisów prawnych jednej Umawiającej się Strony, należy także wypłacać osobom wymienionym w artykule 6 ustęp 1, jeżeli przebywają na terytorium drugiej Umawiającej się Strony i mają uprawnienia do świadczeń rzeczowych.

Dział 2

UBEZPIECZENIE WYPADKOWE

Artykuł 11

1. Jeżeli przepisy prawne jednej Umawiającej się Strony stanowi, że przy określeniu stopnia zmniejszenia zdolności do pracy i ustaleniu roszczenia do świadczenia z tytułu wypadku przy pracy (choroby zawodowej) należy uwzględnić inne wypadki przy pracy (choroby zawodowe), przepisy te stosuje się także do wypadków przy pracy podlegających przepisom prawnym drugiej Umawiającej się Strony, jak gdyby wypadki te podlegały przepisom pierwszej Umawiającej się Strony. Na równi z wypadkami przy pracy, podlegającymi uwzględnieniu, traktuje się wypadki oraz tytuły odszkodowawcze określone innymi przepisami.
2. Instytucja właściwa do wypłaty odszkodowania za zaistniały wypadek ustala swoje świadczenie w zależności od stopnia zmniejszenia zdolności do pracy spowodowanego wypadkiem przy pracy (chorobą zawodową), z uwzględnieniem obowiązujących ją przepisów prawnych.
3. Pozostają nie naruszone niemieckie przepisy prawne dotyczące świadczeń z tytułu wypadków przy pracy (chorób zawodowych), które nie zaistniały na obszarze Republiki Federalnej Niemiec, jak również dotyczące świadczeń z tytułu wypadków przy pracy (chorób zawodowych) podlegających odszkodowaniu na podstawie przepisów o rentach obcych.

Artykuł 12

1. Przy ustalaniu uprawnienia do świadczenia z tytułu choroby zawodowej, instytucja Umawiającej się Strony uwzględnia także zatrudnienie, które miało miejsce na terytorium drugiej Umawiającej się Strony i ze względu na swój rodzaj mogło przyczynić się do powstania tej choroby. Jeżeli według przepisów prawnych obu Umawiających się Stron istnieje uprawnienie do świadczenia, świadczenia rzeczowe i pieniężne, z wyjątkiem renty, są wykonywane tylko według przepisów tej Umawiającej się Strony, na której terytorium dana osoba zwykle przebywa. Jeżeli według przepisów prawnych jednej z Umawiających się Stron istnieje uprawnienie do renty, to instytucja realizuje tylko tę część świadczenia, proporcjonalnie do okresu zatrudnienia na terytorium tej Umawiającej się Strony w stosunku do całego uwzględnionego okresu zatrudnienia; dotyczy to także sytuacji ponownego określenia wysokości renty ze względu na pogorszenie stanu zdrowia spowodowane chorobą zawodową.
2. Ustęp 1 stosuje się także w wypadku przyznania renty lub zapomogi dla pozostałych przy życiu członków rodziny.

Artykuł 13

1. Osobie uprawnionej, zgodnie z przepisami prawnymi jednej Umawiającej się Strony, do świadczeń rzeczowych z ubezpieczenia wypadkowego świadczenia te przysługują także w czasie pobytu na terytorium drugiej Umawiającej się Strony.
2. Do osoby, która w czasie leczenia zmieniała miejsce pobytu i przeniosła się na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, postanowienia ustępu 1 stosuje się tylko wówczas, gdy właściwa instytucja uprzednio wyraziła zgodę na zmianę miejsca pobytu. Zgoda może zostać udzielona już po zmianie miejsca pobytu, jeżeli osoba ta nie uzyskała jej uprzednio z uzasadnionych przyczyn.
3. Ustęp 2 nie dotyczy pracowników przygranicznych.

Artykuł 14

1. Jeżeli osoba przebywa na terytorium drugiej Umawiającej się Strony i jest uprawniona do świadczeń rzeczowych w myśl artykułu 13, świadczenia te realizuje instytucja właściwa dla miejsca pobytu.

Instytucją właściwą dla miejsca pobytu jest:

w Rzeczypospolitej Polskiej – właściwy dla miejsca pobytu zakład społeczny służby zdrowia,

w Republice Federalnej Niemiec – instytucja ubezpieczenia wypadkowego, która byłaby właściwa w przypadku realizacji świadczenia zgodnie z niemieckimi przepisami prawnymi.

2. Przy realizacji świadczeń rzeczowych obowiązują przepisy prawne, właściwe dla instytucji miejsca pobytu.
3. Artykuł 8 ustęp 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 15

1. Właściwa instytucja zwraca instytucji miejsca pobytu faktycznie wydatkowane przez nią w indywidualnym wypadku kwoty zgodnie z artykułem 14, z wyjątkiem kosztów administracyjnych.
2. Właściwe władze mogą na wniosek zainteresowanych instytucji uzgodnić, że dla uproszczenia postępowania administracyjnego wydatkowane we wszystkich lub w określonych grupach wypadków kwoty będą zwracane w postaci kwot zryczałtowanych.

Artykuł 16

Krótkoterminowe świadczenia pieniężne z tytułu ubezpieczenia wypadkowego realizowane będą także w okresie pobytu uprawnionej osoby na terytorium drugiej Umawiającej się Strony.

Dział 3

UBEZPIECZENIE RENTOWE

Rozdział I

Postanowienia dwustronne

Artykuł 17

1. W przypadku istnienia w obu Umawiających się Stronach okresów ubezpieczenia przy ustalaniu uprawnień do świadczeń według przepisów prawnych jednej Umawiającej się Strony, uwzględnia się również okresy ubezpieczenia, które uprawniają do świadczeń według przepisów prawnych drugiej Umawiającej się Strony i nie przypadają na ten sam okres. Okresy ubezpieczenia, które podlegają uwzględnieniu stosownie do polskich przepisów prawnych o zaopatrzeniu emerytalnym górników, będą uwzględniane w ubezpieczeniu rentowym górników Republiki Federalnej Niemiec. Okresy ubezpieczenia, które podlegają uwzględnieniu stosownie do niemieckich przepisów prawnych o ubezpieczeniu rentowym górników, będą uwzględniane w systemie zaopatrzenia emerytalnego górników Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli zostały przebyte w niemieckim systemie ubezpieczenia rentowego górników.
2. Z niniejszej umowy nie wynika prawo do renty według przepisów prawnych jednej Umawiającej się Strony, jeżeli według tych przepisów prawnych nie zaistniał co najmniej sześciomiesięczny okres ubezpieczenia i jeżeli zaistniałe okresy ubezpieczenia nie uzasadniają uprawnienia do renty.
3. Przy ustaleniu renty właściwa instytucja drugiej Umawiającej się Strony uwzględnia okresy wymienione w ustępie 2.

Artykuł 18

1. Jeżeli spełnione są warunki do nabycia uprawnień do świadczenia, właściwa instytucja zapewnia rentę, której wysokość co do zasady odpowiada proporcji okresu ubezpieczenia na terytorium tej Umawiającej się Strony w stosunku do całego uwzględnionego okresu ubezpieczenia. W tym celu instytucja ta określa kwotę renty według obowiązujących ją przepisów prawnych oraz poniższych postanowień.
2. W celu określenia renty niemieckiej podstawę wymiaru i kryteria obliczenia (w niemieckim pojęciu Entgeltpunkte) ustala się tylko w oparciu o okresy ubezpieczenia, które zgodnie z niemieckimi przepisami prawnymi należy uwzględnić dla obliczenia renty.

3. Dla ustalenia wysokości renty polskiej polska instytucja na podstawie polskich przepisów prawnych ustala podstawę wymiaru, a następnie oblicza teoretyczną wysokość renty, która przysługiwałaby ubezpieczonemu, gdyby zliczone okresy ubezpieczenia przebyte zostały zgodnie z obowiązującymi ją przepisami prawnymi. Polska instytucja ustala obciążającą ją kwotę renty zgodnie ze stosunkiem okresów przebytych na podstawie obowiązujących ją przepisów do całości uwzględnionego okresu. W przypadku emerytury wypłaca ona świadczenie w takiej wysokości, jaka wynika z okresów ubezpieczenia przebytych wyłącznie w myśl i przy zastosowaniu obowiązujących ją przepisów prawnych.

Rozdział II

Ubezpieczenie rentowe według niemieckich przepisów prawnych

Artykuł 19

1. Okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z polskimi przepisami prawnymi, których nie można uwzględnić w niemieckim systemie ubezpieczenia rentowego górników, uwzględnia się w ubezpieczeniu rentowym pracowników umysłowych, jeżeli w tych okresach było wykonywane jako ostatnie odpowiednie zatrudnienie, a w innych przypadkach – w ubezpieczeniu rentowym pracowników fizycznych.
2. Jeżeli warunkiem roszczenia według niemieckich przepisów prawnych jest wykonywanie pracy stale pod ziemią lub równorzędnej, instytucja niemiecka uwzględnia okresy opłacania składek zaliczone według polskich przepisów prawnych tylko wtedy, gdy w tych okresach wykonywane były prace równorzędne. Dodatek do świadczenia ustala się zgodnie ze stosunkiem niemieckich okresów pracy stale pod ziemią do ogólnie przebytych okresów pracy pod ziemią.
3. Artykuł 5 w odniesieniu do renty z tytułu zmniejszonej zdolności do pracy stosuje się, według niemieckich przepisów prawnych, do osób zwykle przebywających w Rzeczypospolitej Polskiej tylko wówczas, gdy uprawnienie istnieje niezależnie od aktualnej sytuacji na rynku pracy.
4. Pozostają nie naruszone niemieckie przepisy prawne dotyczące świadczeń za okresy ubezpieczenia, które nie zostały przebyte na obszarze Republiki Federalnej Niemiec, jak również dotyczące świadczeń za okresy zaliczone zgodnie z prawem o rentach obcych.
5. Artykuł 17 ustęp 1 stosuje się odpowiednio do świadczeń, których przyznanie, według niemieckich przepisów prawnych, zależy od uznania instytucji.
6. Artykuł 5 nie ma zastosowania do świadczeń rehabilitacyjnych.
7. Nie można żądać zwrotu składek wpłaconych do niemieckiej instytucji ubezpieczeniowej, w przypadku gdy w myśl niemieckich przepisów prawnych nie ustaje prawo do dobrowolnego ubezpieczenia.

Rozdział III

Zaopatrzenie emerytalne według polskich przepisów prawnych

Artykuł 20

1. Artykuł 5 w odniesieniu do renty z tytułu zmniejszonej zdolności do pracy stosuje się według polskich przepisów prawnych do osób zwykle przebywających w Republice Federalnej Niemiec tylko wówczas, gdy uprawnienie przysługuje niezależnie od sytuacji na rynku pracy.
2. Artykuł 5 nie ma zastosowania do świadczeń za okresy ubezpieczenia przebyte poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, chyba że za te okresy zostały opłacone składki w polskiej instytucji ubezpieczeniowej.
3. Artykuł 5 nie ma zastosowania do świadczeń, których przyznanie według polskich przepisów prawnych zależy od uznania właściwej instytucji.
4. Wyklucza się zwrot składek wpłaconych do polskiej instytucji ubezpieczeniowej.

CZĘŚĆ III

POSTANOWIENIA RÓŻNE

Artykuł 21

1. Dla stosowania niniejszej umowy:
 - a) właściwe władze porozumiewają się bezpośrednio między sobą,
 - b) właściwe władze mogą uzgodnić potrzebne do tego środki,
 - c) właściwe władze informują się wzajemnie o obowiązującym ustawodawstwie w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, jak również o wszelkich późniejszych zmianach.
2. Przy stosowaniu niniejszej umowy powołuje się następujące instytucje łącznikowe:
 - w Rzeczypospolitej Polskiej
 - w zakresie świadczeń rzeczowych – Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej,
 - a w pozostałym zakresie – Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie,
 - w Republice Federalnej Niemiec
 - dla ubezpieczenia chorobowego – AOK-Bundesverband, Bonn,
 - dla ubezpieczenia wypadkowego – Hauptverband der gewerblichen Berufsgenossenschaften e.V., Sankt Augustin,
 - dla ubezpieczenia rentowego pracowników fizycznych – Landesversicherungsanstalt Berlin, Berlin, dla ubezpieczenia rentowego pracowników umysłowych – Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, Berlin,
 - dla ubezpieczeń rentowych górników – Bundesknappschaft, Bochum.
3. Jeżeli niemieckie przepisy prawne tego jeszcze nie przewidziały, to powołana w ubezpieczeniu rentowym pracowników fizycznych instytucja łącznikowa jest właściwa do ustalania świadczeń, z wyjątkiem świadczeń rehabilitacyjnych, jeżeli:
 - a) okresy ubezpieczenia zaistniały albo podlegają zaliczeniu według niemieckich i polskich przepisów prawnych lub
 - b) uprawniony zwykle przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
 - c) uprawniony jako obywatel polski zwykle przebywa poza Umawiającymi się Stronami.Nie narusza się kompetencji Bundesbahnversicherungsanstalt i Seekasse.

Artykuł 22

1. Władze i instytucje udzielają sobie wzajemnie, w miarę potrzeby, za pośrednictwem instytucji łącznikowych bezpłatnej pomocy prawnej i urzędowej przystosowaniu niniejszej umowy, jak również przy rozstrzyganiu przypadków spornych związanych z umową.
2. Władze i instytucje przekazują sobie na wniosek i bezpłatnie, w miarę potrzeby, za pośrednictwem instytucji łącznikowych informacje i zaświadczenia o przebiegu pracy i ubezpieczenia na terytorium drugiej Umawiającej się Strony.
3. Właściwe instytucje i osoby przebywające na terytorium drugiej Umawiającej się Strony mogą korespondować ze sobą bezpośrednio. Orzeczenia, decyzje i inne dokumenty wymagające potwierdzenia doręczenia mogą być doręczone listem poleconym za zwrotnym poświadczeniem odbioru.

Artykuł 23

Pisma, w szczególności wnioski, oświadczenia i środki odwoławcze, mogą być sporządzone w językach polskim lub niemieckim i nie mogą być odrzucone z powodu wyboru jednego z tych języków.

Artykuł 24

Świadectwa, dokumenty i inne pisma przedkładane w ramach stosowania niniejszej umowy nie wymagają legalizacji przez przedstawicielstwa dyplomatyczne lub urzędy konsularne.

Artykuł 25

Przy przekazywaniu danych osobowych, jak również tajemnic zakładowych lub służbowych stosownie do niniejszej umowy lub porozumienia wykonawczego, stosuje się właściwe wewnętrzne przepisy prawne o ochronie danych. Instytucji przyjmującej danych tych nie wolno ujawniać bez upoważnienia; mogą one być wykorzystywane wyłącznie celem realizowania niniejszej umowy i tych przepisów prawnych, do których się ona odnosi.

Artykuł 26

1. Jeżeli wniosek o świadczenia, według przepisów prawnych jednej z Umawiających się Stron, został złożony w instytucji drugiej Umawiającej się Strony, która jest uprawniona według obowiązujących ją przepisów prawnych do przyjęcia danego wniosku, to wniosek ten uważa się za złożony we właściwej instytucji. Stosuje się to odpowiednio do innych wniosków, oświadczeń i środków odwoławczych.
2. Instytucja Umawiającej się Strony, w której te wnioski, oświadczenia i środki odwoławcze zostały złożone, przekazuje je niezwłocznie właściwej instytucji drugiej Umawiającej się Strony.
3. Wniosek o świadczenia według przepisów prawnych jednej Umawiającej się Strony uważa się także za wniosek o odpowiednie świadczenie według przepisów prawnych drugiej Umawiającej się Strony. Postanowienia tego nie stosuje się, gdy wnioskodawca wyraźnie wnosi o to, aby ustalenie uprawnień nabytych według przepisów prawnych drugiej Umawiającej się Strony zostało odroczone w takich przypadkach, gdy przepisy prawne tej Umawiającej się Strony dają samemu wnioskodawcy możliwość ustalenia momentu, który byłby miarodajny dla spełnienia warunków niezbędnych do świadczeń.

CZĘŚĆ IV

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

Artykuł 27

1. Niniejszą umowę stosuje się w zakresie zaopatrzenia emerytalnego i wypadkowego do wszystkich uprawnień z tytułu okresów ubezpieczenia i wypadków przy pracy (chorób zawodowych), które zostały przebyte lub powstały po 31 grudnia 1990 r. na terytorium jednej z Umawiających się Stron. Stosuje się ją ponadto do roszczeń osób, które po dniu 31 grudnia 1990 r. przeniosą swoje miejsce zamieszkania lub ponownie zamieszkają na terytorium drugiej Umawiającej się Strony albo mieszkają na terytorium państwa trzeciego. W zakresie ubezpieczenia chorobowego niniejszą umowę stosuje się również do wypadków ubezpieczeniowych, które zaistniały przed 1 stycznia 1991 r.
2. Niniejsza umowa nie narusza roszczeń i uprawnień, nabytych do dnia 1 stycznia 1991 r. w jednej z Umawiających się Stron na podstawie Umowy z 9 października 1975 r. między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Federalną Niemiec o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym (Umowa z 1975 r.), tak długo, jak te osoby, także po dniu 31 grudnia 1990 r., będą mieszkać na terytorium tej Umawiającej się Strony. W odniesieniu do roszczeń tych osób w zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym nadal obowiązują postanowienia Umowy z 1975 r.; w tym wypadku dla warunków powstania roszczenia i wysokości świadczenia właściwe są przepisy prawne obowiązujące w odnośnym miejscu zamieszkania dla okresów ubezpieczenia i wypadków przy pracy (chorób zawodowych), które tam zostały przebyte lub powstały. Dla roszczeń i uprawnień istniejących dnia 2 października 1990 r. zgodnie z Umową z dnia 13 lipca 1957 r. między Polską Rzeczpospolitą Ludową i Niemiecką Republiką Demokratyczną o współpracy w dziedzinie polityki społecznej (Umowa z 1957 r.) pozostają miarodajne przepisy prawne, które obowiązują dla okresów ubezpieczenia i wypadków przy pracy (chorób zawodowych), które zostały przebyte lub powstały w istniejącym dnia 2 października 1990 r. miejscu zamieszkania.
3. Roszczenia i uprawnienia w zakresie zaopatrzenia emerytalnego i wypadkowego w myśl Umowy z 1975 r. za okresy ubezpieczenia przebyte do momentu przyjazdu przysługują tak-

że osobom, które przed dniem 1 stycznia 1991 r. przybyły na terytorium drugiej Umawiającej się Strony i do tej daty złożyły wniosek o przeniesienie miejsca zamieszkania na jej terytorium i przebywają od tej daty nieprzerwanie, jeżeli w okresie zaistnienia wypadku ubezpieczenia najpóźniej od dnia 30 czerwca 1991 r. mieszkają na terytorium tej Strony. W tym przypadku ust. 1 zdanie 2 nie ma zastosowania.

4. Roszczenia i uprawnienia w zakresie zaopatrzenia emerytalnego i wypadkowego w myśl Umowy z 1975 r. z tytułu okresów ubezpieczenia zaistniałych do dnia przybycia przysługują także osobom, które przed 1 lipca 1991 r. przeniosą swoje miejsce zamieszkania do drugiej Umawiającej się Strony, jeżeli zmiana miejsca zamieszkania przed dniem 1 stycznia 1991 r. nie doszła do skutku z niezależnych od tych osób powodów. W tym przypadku ustęp 1 nie ma zastosowania.
5. Umowa z 1957 r. traci moc, z tym że renty przyznane na podstawie tej umowy będą nadal wypłacane zgodnie z jej postanowieniami.

Artykuł 28

1. Artykuły 7 do 10 ust. 1 Umowy z 25 kwietnia 1973 r. między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Federalną Niemiec o ubezpieczeniu społecznym pracowników wysłanych przejściowo na obszar drugiego Państwa tracą moc z chwilą wejścia w życie niniejszej umowy.
2. Za okresy ubezpieczenia przebyte na podstawie polskich przepisów prawnych uważa się również okresy ubezpieczenia polskich pracowników przebyte w myśl Umowy z dnia 5 września 1988 r. między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Niemieckiej Republiki Demokratycznej o współpracy w dziedzinie zatrudnienia polskich pracowników w przedsiębiorstwach Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

Artykuł 29

1. Niniejsza umowa nie uzasadnia roszczeń w sprawie wypłaty świadczeń rentowych za okres przed 1 stycznia 1991 r.; nie uzasadnia roszczenia do realizacji świadczeń rzeczowych, świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia chorobowego i krótkoterminowych świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia wypadkowego za okres przed jej wejściem w życie.
2. Przy stosowaniu niniejszej umowy uwzględnia się także istotne okoliczności zaistniałe przed jej wejściem w życie, według przepisów prawnych Umawiających się Stron.
3. Wcześniejsze postanowienia nie sprzeciwiają się stosowaniu niniejszej umowy.
4. Jeżeli osobie zwykle przebywającej poza terytorium Umawiających się Stron przysługuje renta w momencie wejścia w życie umowy, umowa nie narusza płatności tej renty w okresie po jej wejściu w życie. Dotyczy to także zmiany uprawnień związanych z tą rentą oraz z niej wynikających.
5. Renty, które nie były przekazywane do Polski przed wejściem w życie Umowy z 1975 r., będą począwszy od dnia 1 stycznia 1991 r., według zasad określonych bliżej w Protokole końcowym do niniejszej umowy, do Polski przekazywane.

Artykuł 30

Załączony Protokół końcowy stanowi integralną część niniejszej umowy.

Artykuł 31

1. Niniejsza umowa podlega ratyfikacji; dokumenty ratyfikacyjne wymienione zostaną możliwie najszybciej w Bonn.
2. Niniejsza umowa wchodzi w życie w pierwszym dniu miesiąca po upływie tego miesiąca, w którym dokumenty ratyfikacyjne zostaną wymienione.

Artykuł 32

1. Niniejsza umowa zawarta jest na czas nieokreślony. Każda z Umawiających się Stron może ją wypowiedzieć pisemnie przy zachowaniu terminu trzech miesięcy do końca roku kalendarzowego.
2. Jeżeli umowa utraci swoją moc wskutek wypowiedzenia, to jej postanowienia dotyczące nabytych do tego momentu roszczeń o świadczenia pozostają nadal w mocy. Ograniczające przepisy prawne dotyczące wykluczenia lub zawieszenia roszczenia lub pozbawienia świadczeń z powodu pobytu za granicą dla tego typu roszczeń nie będą uwzględnione.

Na dowód czego Pełnomocnicy podpisali niniejszą umowę i opatrzyli ją pieczęciami.

Sporządzono w Warszawie dnia 8 grudnia 1990 r. w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i niemieckim, przy czym obydwie teksty posiadają jednakową moc.

PROTOKÓŁ KOŃCOWY DO UMOWY MIĘDZY RZECZĄPOSPOLITĄ POLSKĄ A REPUBLIKĄ FEDERALNĄ NIEMIEC O ZABEZPIECZENIU SPOŁECZNYM

Przy podpisaniu zawartej w dniu dzisiejszym Umowy między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o zabezpieczeniu społecznym Pełnomocnicy obu Umawiających się Stron oświadczają, że istnieje porozumienie w następujących kwestiach:

1. Do artykułu 4 umowy:

Równouprawnienie nie obejmuje dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego.

2. Do artykułów 4 i 5 umowy:

Republika Federalna Niemiec przystosowaniu niemieckich przepisów prawnych będzie następujące osoby traktowała na równi z obywatelami Umawiających się Stron, zgodnie z podpisanymi przez nią wymienionymi konwencjami:

- a) uchodźców w rozumieniu Konwencji z dnia 28 lipca 1951 r. i Protokołu z dnia 31 stycznia 1967 r. o statusie prawnym uchodźców, jeżeli zwykle przebywają oni na terytorium jednej z Umawiających się Stron,
- b) bezpaństwowców w rozumieniu Konwencji z dnia 28 września 1954 r. o statusie prawnym bezpaństwowców, jeżeli zwykle przebywają oni na terytorium jednej z Umawiających się Stron,
- c) członków rodzin i pozostałych przy życiu krewnych osób wymienionych w punkcie a) i b), jeżeli wywodzą oni swoje prawa od tych osób i zwykle przebywają na terytorium jednej z Umawiających się Stron.

3. Do artykułów 10 i 16 umowy:

- a) dla uzyskania prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia chorobowego lub krótkoterminowych świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia wypadkowego ubezpieczony, który przebywa na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, powinien przedłożyć w ciągu trzech dni w instytucji właściwej dla miejsca pobytu zaświadczenie o niezdolności do pracy, wystawione przez lekarza prowadzącego,
- b) instytucja właściwa dla miejsca pobytu przeprowadza w myśl obowiązujących ją przepisów prawnych konieczne kontrole administracyjne lub badania lekarskie i niezwłocznie powiadamia właściwą instytucję,
- c) jeżeli niezdolność do pracy przedłuży się ponad przewidywany okres, stosuje się odpowiednio postanowienia pkt a) i b),
- d) właściwa instytucja zachowuje w każdym przypadku prawo poddania ubezpieczonego badaniom lekarskim przez wyznaczonego przez siebie lekarza,
- e) właściwa instytucja na podstawie przekazanej dokumentacji rozstrzyga, czy i na jaki okres może zostać uznana niezdolność do pracy. Instytucja ta wypłaca przewidziane świadczenia bezpośrednio świadczeniobiorcy, powiadamiając o tym ubezpieczonego i instytucję właściwą dla miejsca pobytu.

4. Do artykułu 17 ustęp 1 umowy:

Ustalenia poczynione w zdaniach 2 i 3 dotyczące ubezpieczenia rentowego górników Republiki Federalnej Niemiec stosuje się odpowiednio do ubezpieczenia rentowego górników na terenie włączonym do Republiki Federalnej Niemiec 3 października 1990 r.

5. Do artykułu 27 ustęp 1 zdanie 1 i 2 umowy:

Do dnia wejścia w życie niniejszej umowy w stosunku do roszczeń rentowych powstałych po dniu 31 grudnia 1990 r. stosuje się postanowienia Umowy z 1975 r.

6. Do artykułu 29 ustęp 5 umowy:

Postanowienia stosuje się do przypadków, w których przed wejściem w życie Umowy z 1975 r. nie zostały zrealizowane świadczenia rentowe do Polski, ponieważ niemieckie przepisy prawne nie przewidywały realizacji tych świadczeń na określone tereny. W tych przypadkach istnieje od dnia 1 stycznia 1991 r. uprawnienie wypłaty renty do Polski dla osób, u których najpóźniej w dniu wejścia w życie Umowy z 1975 r. spełnione były warunki do świadczeń na wypadek starości lub śmierci albo u których było stwierdzone wiążąco inwalidztwo. Dla realizacji świadczeń rentowych do Polski stosuje się do wszystkich uprawnionych obowiązujące w Republice Federalnej Niemiec w dniu 2 października 1990 r. właściwe przepisy o realizacji świadczeń z ubezpieczenia rentowego dla cudzoziemców zamieszkałych za granicą. Dla ustalenia prawa do roszczeń i wysokości renty stosuje się wobec wszystkich uprawnionych przepisy z zakresu ubezpieczenia rentowego, które po stronie niemieckiej obowiązywały w okresie od dnia poprzedzającego wejście w życie Umowy z 1975 r. do dnia 2 października 1990 r. na obszarze objętym tą umową. Jeżeli świadczenie rentowe nie zostało dotychczas ustalone, dla obliczenia jego wysokości stosuje się odpowiednie, obowiązujące przepisy prawne.

SPORZĄDZONO w Warszawie dnia 8 grudnia 1990 r. w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i niemieckim, przy czym obydwa teksty posiadają jednakową moc.

Po zaznajomieniu się z powyższą umową w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- została ona uznana za słuszną zarówno w całości, jak i każde z postanowień w niej zawartych,
- jest przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona,
- będzie niezmiennie zachowywana.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 25 września 1991 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *L. Wałęsa*

L.S.

Minister Spraw Zagranicznych: *K. Skubiszewski*